

คนไทยตายเพราะเชื้อดื้อยา กว่า 30,000 คนต่อปี

ร่วมมือกัน “หยุดเป็นเหยื่อเชื้อดื้อยา” หากจุจากระวังเฉียบพลัน ด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

หยุด!

สร้างเชื้อดื้อยา

ไม่ใช้ยาปฏิชีวนะโดยไม่จำเป็น

หยุด!

แพร่เชื้อดื้อยา

อุจจาระในส้วม

ล้างมือทุกครั้งหลังถ่ายอุจจาระ

หยุด!

รับเชื้อดื้อยา

กินอาหารและดื่มน้ำสะอาด

ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และก่อนสัมผัสอาหาร

ข้อมูลเพิ่มเติม : <http://www.hsri.or.th/amr> โทร : 1648

หยุด!

ใช้ยาปฏิชีวนะเมื่ออุจจาระร่วง
(ท้องเดิน ท้องเสีย) เฉียบพลัน

โครงการควบคุมและป้องกันการดื้อยาต้านจุลชีพ
Thailand AMR Containment and Prevention Program

ศาสตราจารย์นายแพทย์วิษณุ ธรรมลิขิตกุล
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ท่านรู้จัก “โรคอุจจาระร่วง” ดีเพียงใด

1. อุจจาระร่วงมีอาการอย่างไร

ถ่ายอุจจาระเหลวกว่าปกติอย่างน้อย 3 ครั้งต่อวัน หรือ ถ่ายอุจจาระเป็นน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง อาจมีอาการอื่นร่วมด้วย เช่น ปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน ไข้

หากถ่ายอุจจาระปริมาณมาก อาจอ่อนเพลีย กระจายน้ำ หน้ามืด เป็นลม ปัสสาวะลดลง

2. อุจจาระร่วงมีกี่แบบ

อุจจาระร่วงมี 2 แบบ ได้แก่

อุจจาระร่วงเฉียบพลัน คือ อุจจาระร่วงที่มีอาการน้อยกว่า 7 วัน

อุจจาระร่วงเรื้อรัง คือ อุจจาระร่วงที่มีอาการนานหลายสัปดาห์

3. อุจจาระร่วงเฉียบพลันเกิดจากอะไร

อุจจาระร่วงเฉียบพลันมากกว่าร้อยละ 90 เกิดจากสารพิษของเชื้อโรค (มักเรียกว่า อาหารเป็นพิษ) ซึ่งหายได้เอง ส่วนน้อยเกิดจากเชื้อแบคทีเรียหรือสารพิษของเชื้อแบคทีเรีย ที่ต้องรักษาด้วยยาเฉพาะ และส่วนหนึ่งเกิดจากปรสิต (มักนิยมเรียกว่าพยาธิ) และ ไวรัส

4. อุจจาระร่วงเฉียบพลันรักษาอย่างไร

อุจจาระร่วงเฉียบพลันแทบทุกรายหายได้เองภายใน 5 วันเมื่อร่างกายกำจัดสารพิษหรือเชื้อโรคออกจากลำไส้ทางอุจจาระได้หมด

การรักษาหลักของอุจจาระร่วงเฉียบพลันคือการรักษาประคับประคองเพื่อรอให้ร่างกายกำจัดสารพิษหรือเชื้อโรคออกจากลำไส้ทางอุจจาระได้หมด

การรักษาประคับประคอง ได้แก่

- รับประทานอาหารอ่อนๆอย่างง่าย
- ดื่มน้ำมากๆ หากดื่มน้ำเกลือแร่ได้จะช่วยทดแทนเกลือแร่ที่เสียไปทางอุจจาระได้ดีกว่าดื่มน้ำธรรมดา
- หากไม่ปวดท้องรุนแรงไม่ควรกินยาลดอาการปวดท้องที่ออกฤทธิ์ลดการบีบตัวของลำไส้เพราะจะทำให้สารพิษและเชื้อโรคอยู่ในลำไส้นานขึ้น การรับประทานสารดูดซับสารพิษ(เช่นผงถ่าน)อาจมีประโยชน์บ้าง
- หากมีไข้ อาจกินยาลดไข้
- หากคลื่นไส้-อาเจียนมาก อาจกินยาแก้คลื่นไส้-อาเจียน

5. อูจจาอะระว่งเวยบพลันลักษณะใดที่ควรไปตรวจรักษาที่สถานพยาบาล

เด็กทารก ผู้สูงอายุ ผู้มีโรคประจำตัวเรื้อรัง (เช่น โรคตับแข็ง โรคมะเร็ง) ผู้มีภูมิต้านทานโรคบกพร่อง (เช่น กินยากดภูมิต้านทาน) ผู้มีไข้สูง อูจจาอะระมีมูกเลือด อูจจาอะระเป็นน้ำสีขาวเหมือนน้ำขาวข้าว อูจจาอะระปริมาณมาก โดยไม่สามารถดื่ม น้ำ ทดแทนได้ หน้ามืดเวลาลุกยืนจากนั่งหรือนอน หอบเหนื่อย ซึม สับสน เนื่องจากผู้ป่วยเหล่านี้จำเป็นต้องตรวจอูจจาอะระให้สารน้ำ (มักนิยมเรียกว่าน้ำเกลือ) ทางหลอดเลือด และได้รับยาปฏิชีวนะ

6. ควรใช้ยาปฏิชีวนะรักษาโรคอูจจาอะระว่งเวยบพลันทุกครั้งหรือไม่

ไม่ควร เพราะ

- 1) ยาปฏิชีวนะแทบทุกชนิดมีผลข้างเคียงทำให้อูจจาอะระว่งเพราะยาไปทำลายเชื้อโรคชนิดดีในลำไส้ทำให้เชื้อโรคชนิดไม่ดีเจริญเติบโตและสร้างสารพิษทำให้อูจจาอะระว่ง ลำไส้เน่าตายจนเสียชีวิตได้
- 2) หากอูจจาอะระว่งเกิดจากเชื้อแบคทีเรียบางชนิด (เช่น ซัลโมเนลล่า) อาจทำให้เชื้ออยู่ในลำไส้มานานมาก หรืออาจทำให้เชื้อโรคบางชนิดถูกทำลายจึงหลังสารพิษที่เป็นพิษต่ออวัยวะอื่น (เช่น ไตวาย)
- 3) ยาที่นิยมใช้รักษาอูจจาอะระว่ง คือ นอร์ฟลอกซาซิน ยานี้จะชักนำเชื้อแบคทีเรียที่อยู่ในลำไส้กลายเป็นเชื้อดื้อยา ซึ่งเชื้อดื้อยาเหล่านี้ อาจทำให้ผู้นั้นติดเชื้อดื้อยา รุนแรงมากถึงเสียชีวิตในอนาคตเนื่องจากไม่มียารักษา และเชื้อเหล่านี้ยังแพร่ไปยังผู้อื่นด้วย

7. ควรใช้ยาปฏิชีวนะรักษาโรคอูจจาอะระว่งเวยบพลันเมื่อใด

ยาปฏิชีวนะมีประโยชน์ในผู้ป่วยอูจจาอะระว่งเวยบพลันน้อยกว่าร้อยละ 5

ควรพิจารณาใช้ยาปฏิชีวนะในผู้ป่วยไข้สูง อูจจาอะระมีมูกเลือด อูจจาอะระเป็นน้ำเหมือนน้ำขาวข้าว หรือผู้ป่วยที่ตรวจพบเชื้อโรคนางชนิดจากอูจจาอะระ

ก่อนใช้ยาปฏิชีวนะควรปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกรหรือบุคลากรสาธารณสุขอื่นเสมอ

หากอูจจาอะระว่งเวยบพลันเกิดจากแบคทีเรียที่ต้องรักษาด้วยยาปฏิชีวนะที่ได้รับจากแพทย์หรือเภสัชกร ให้กินยาที่ได้รับให้ครบตามที่ระบุ

ยาปฏิชีวนะที่รักษาอูจจาอะระว่งเวยบพลันบางชนิดกินเพียงครั้งเดียว

หรือบางชนิดกินติดต่อกันประมาณ 3 วัน

8. ประชาชนควรปฏิบัติอย่างไรในการใช้ยาปฏิชีวนะ

- เมื่ออูจจาอะระว่งเวยบพลันไม่ซื้อยาปฏิชีวนะ (ยาที่เรียกผิดว่ายากแก้แสบ) มาใช้เอง และไม่ขอให้แพทย์หรือเภสัชกรสั่งยาปฏิชีวนะให้
- ไม่ใช้ยาแก้อูจจาอะระว่งที่มีส่วนผสมของยาปฏิชีวนะ เช่น โคลิสติน
- หากแพทย์หรือเภสัชกรสั่งยาปฏิชีวนะให้ ท่านควรสอบถามความจำเป็นของการใช้ยาปฏิชีวนะจากแพทย์หรือเภสัชกรที่สั่งยานี้ให้ท่าน
- การใช้ยาปฏิชีวนะในโรคอูจจาอะระว่งเวยบพลันโดยไม่จำเป็น (ผู้ป่วยอูจจาอะระว่งมากกว่าร้อยละ 95 ไม่จำเป็นต้องใช้ยาปฏิชีวนะ) จะทำให้เชื้อแบคทีเรียที่อาศัยอยู่ในร่างกายท่านกลายเป็นเชื้อดื้อยาซึ่งเชื้อดื้อยาเหล่านี้ อาจทำให้ท่านติดเชื้อดื้อยาที่รุนแรงมากถึงเสียชีวิตในอนาคตเนื่องจากไม่มียารักษา